

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

MUSIIKKIKASVATUKSEN MERKITYS ILTA- PÄIVÄTOIMINNAN TAVOITTEIDEN SAAVUT- TAMISESSA

Espoon Friisilän koulun iltapäivätoimintaan osallistu-
neiden kokemuksia musiikkikerhon merkityksestä

Natalia Lintonen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2018
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi

LINTONEN, NATALIA:

Musiikkikasvatuksen merkitys iltapäivätoiminnan tavoitteiden saavuttamisessa
Espoon Friisilän koulun iltapäivätoimintaan osallistuneiden kokemuksia musiikkituoki-
oiden merkityksestä

Opinnäytetyö 36 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Joulukuu 2018

Suomalaisissa kouluissa on pitkänä perinteenä ollut koulupäivän jälkeinen kerhotoiminta. 2000-luvun alussa koulujen kerhotoimintaa haluttiin voimakkaasti kehittää ja sen asemaa osana koulupäivää haluttiin vakiinnuttaa. Tämän johdosta eduskunnassa lisättiin vuonna 2003 perusopetuslakiin kohdat aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Näissä lainkohdissa määriteltiin aamu- ja iltapäivätoiminnan yleiset linjaukset ja tavoitteet.

Lakiin kirjattuja linjauksia täsmentämään on opetushallituksessa laadittu perusteet perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnalle. Perusteiden mukaan kunnat vastaavat aamu- ja iltapäivätoiminnan toteutuksesta, mutta toiminnan järjestämisen ne voivat hankkia myös ostopalveluina. Tällöin palvelun voi järjestää kunnan ohella myös yksityinen palveluntuottaja. Kuntien vastuulla on myös laatia toimintasuunnitelma aamu- ja iltapäivätoimintaa varten.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään tapaustutkimuksella, miten yhdessä yksityisen palveluntuottajan järjestämässä iltapäiväkerhossa saavutetaan toimintasuunnitelmassa määritellyt tavoitteet. Nämä tavoitteet ovat lapsen eettinen kasvu, tunne-elämän kehittyminen ja kodin kasvatustyön tukeminen. Kohdejoukkona, eli tapauksena, on Huvikumpu ry:n yksityisenä palveluntuottajana järjestämä Espoon Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerho ja siinä toiminnassa mukana olevat lapset.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että Friisilän iltapäivätoiminnan musiikkikerho vaikuttaa tukevan toimintasuunnitelman kolmen päätavoitteen saavuttamista. Lasten vanhempien mukaan musiikkikerho tukee sekä heidän eettistä kasvuaan että tunne-elämän kehittymistään. Myös lasten vanhempien näkemysten mukaan iltapäivätoiminnan musiikkikerho tukee kodin kasvatustyötä toimintasuunnitelmassa määriteltujen tavoitteiden mukaisesti.

Asiasanat: aamu- ja iltapäivätoiminta, musiikkikasvatus, tunne-elämän kehittyminen, eettinen kasvu, kotien kasvatustyö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Option of Music Pedagogy

LINTONEN, NATALIA:

The Significance of Music Education in Achieving the Objectives of Afternoon Activities
The Experiences of Music Club Participants in the Afternoon Activities of Friisilä Primary School in Espoo

Bachelor's thesis 36 pages, appendices 2 pages
December 2018

After school clubs have a long tradition in Finnish schools. At the beginning of the 21st century, after school clubs were intensively developed and their position as a part of the school day was established. As a result, in 2003, Parliament included sections of morning and afternoon activities to the Basic Education Act. These laws defined policies and objectives pertaining to the morning and afternoon activities.

To clarify the guidelines of these laws, the Finnish National Agency for Education produced principles for morning and afternoon activities within basic education. According to these principles, municipalities are responsible for the implementation of morning and afternoon activities, but they can also outsource these services. Hence, these services may be provided by a private sector provider or the municipality itself. It is also the responsibility of municipalities to make a strategy for morning and afternoon activities.

By using a case study, this thesis examines how the goals defined by the municipalities' strategy are achieved when the afternoon activities are provided together with a private sector operator. These objectives are the child's ethical growth, the development of the child's emotional life and the support of the parents' child-rearing responsibilities. The target group consists of the participants of music club of Friisilä primary school's afternoon activities organized by Huvikumpu ry and the participants' parents.

As a result of the study, one can say that Friisilä's music club has been strongly supportive in achieving the three main objectives in the strategy defined by municipalities. According to the children's answers, the music club supports their ethical growth and emotional development. According to the parent's views, the music club supports child-rearing responsibilities in accordance with the municipalities' strategy.

Key words: morning and afternoon activities, music education, emotional development, ethical growth, child rearing responsibilities.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA SUOMESSA.....	6
2.1	Aamu- ja iltapäivätoiminnan historia.....	6
2.2	Aamu- ja iltapäivätoiminnan lakiperusta	7
2.2.1	Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja perusteet.....	8
2.2.2	Aamu- ja iltapäivätoiminnan arvopohja ja tehtävä	9
2.2.3	Toiminnan järjestäminen ja laajuus	10
2.2.4	Toiminnan arviointi.....	11
2.2.5	Henkilöstö	12
2.2.6	Maksut.....	12
3	AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA ESPOOSSA	14
3.1	Iltapäivätoiminnan toteuttamisen lähtökohdat Espoossa	14
3.2	Iltapäivätoiminnan sisältö Espoossa	15
3.3	Iltapäivätoiminnan järjestäminen Espoossa.....	16
3.4	Huvikumpu ry.	17
4	MUSIIKKIKASVATUS AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNASSA.....	19
4.1	Musiikkikasvatuksen tehtävä aamu- ja iltapäivätoiminnassa	19
5	LAPSEN EETTINEN KASVU JA TUNNE-ELÄMÄN KEHITTYMINEN .	21
5.1	Musiikkikasvatus lapsen eettisessä kasvussa.....	21
5.2	Musiikkikasvatus lapsen tunne-elämän edistymisessä	23
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
6.1	Tutkimuksen lähestymistapa ja kohderyhmä.....	24
6.2	Tutkimusongelmat	25
6.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	25
6.4	Tutkimusaineiston analyysi	27
7	TULOKSET	28
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	35
	Liite 1.	35
	Liite 2.	36

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tapaustutkimuksen keinoin, edistääkö peruskoulun iltapäivätoiminnan musiikkikasvatus lasten eettistä kasvua ja tunne-elämän kehitystä sekä tukeeko se kodin kasvatustyötä.

Perusopetuslakiin on vuonna 2003 (19.12.2003/1136) kirjattu säädökset koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Tämän lainkohdan mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnassa on kolme päätavoitetta: kodin kasvatustyön tukeminen, lapsen tunne-elämän kehittyminen ja eettisen kasvun tukeminen. Muiksi tavoitteiksi on laissa määrätty lasten hyvinvoinnin ja tasa-arvoisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja osallisuuden lisääminen. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee antaa lapsille osallisuuden kokemuksia ja mahdollisuutta lepoon turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä. Toiminnan on oltava ammattitaitoisesti ohjattua sekä monipuolista ja virkistävää.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Mikäli kunta päättää tarjota asukkailleen aamu- ja iltapäivätoimintaa, voi se järjestää sitä itse tai hankkia vastaavat palvelut yksityiseltä palveluntuottajalta. Espoon kaupunki on järjestänyt aamu- ja iltapäivätoimintaa monin eri tavoin. Friisilän koulussa iltapäivätoimintapalvelun järjestää yhdistys, Huvikumpu ry. Huvikumpu ry:n järjestämä toiminta on jaettu sisällöllisiin kokonaisuuksiin, joista yksi osa sisältää musiikillisen ilmaisun.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Espoon kaupungin Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerhon vaikutusta perusopetuslaissa mainittujen ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Nämä ensisijaiset tavoitteet ovat lapsen eettisen kasvun ja tunne-elämän kehittyminen sekä kodin kasvatustyön tukeminen. Koska tutkielman kohdejoukko on varsin pieni, käytetään tutkimusmetodina tapaustutkimusta. Tapaustutkimusta käytetään nimenomaan sellaisissa tutkimuksissa, joissa pyritään tutkimaan vain yksi tapaus, esim. organisaatio, kylä tai henkilö. Tämän tutkimuksen pääkysymyksenä onkin se, miten Friisilän toimintaan osallistuneet lapset ovat kokeneet musiikkikasvatuksen vaikuttaneen tutkittavana oleviin asioihin.

2 AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA SUOMESSA

2.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan historia

Seppälän (2016) mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan kaltaista kerhotoimintaa on järjestetty Suomessa jo yli sadan vuoden ajan. Nimittäin jo 1900-luvun alusta lähtien on kouluissa järjestetty lapsille kerhotoimintaa. Koulujen kerhotoiminta on viime vuosisadan aikana mm. tukenut koulun keskeyttäneitä nuoria ja toiminut sosiaalisena kasvattajana. 1970-luvulta 1990-luvulle saakka oli kouluissa kunnallista kerhotoimintaa ja päivähoidossa puolestaan ryhmätoimintaa. (Seppälä 2016, 11.)

Lahtinen, Lankinen, Penttilä ja Sulonen (2005) toteavat, että koulun kerhotoiminta on lakisäätteistä toimintaa. Tällöin siihen osallistuminen rinnastetaan opintoihin, ja oppilas saa sen aikana samat edut ja oikeudet kuin muussakin koulutyössä. Esimerkiksi oppilaan osallistuessa perusopetuksen yhteydessä järjestettävään kerhoon, on opetuksen järjestäjä perusopetuslain mukaisesti vastuussa oppilaalle sattuneen tapaturman hoidosta aiheutuvista kustannuksista. Kerhotoimintaan osallistuminen on kuitenkin oppilaalle vapaaehtoista. (Lahtinen ym. 2005, 214-216.)

Yleisimmin koulujen kerhot lienevät ajan saatossa olleet liikunta-, musiikki-, luonto- tai kielikerhoja. Kerhojen ohjaajina ovat pääsääntöisesti toimineet koulun opettajat. Koulujen kerhotoiminta on tuettu myös opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksilla.

Seppälä (2016) toteaa, että vaikka koulujen kerhotoimintaa on toteutettu jo 1900-luvun alkupuolelta saakka, vasta 1990-luvun lamasta toipuva Suomi aloitti laajan kansalaiskeskustelun kerhotoiminnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi. (Seppälä 2016, 11-12.) Kansalaiskeskustelun seurauksena opetushallituksen työryhmä teki ehdotuksen, että valtioneuvosto linjaisi aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisen pääperiaatteet. Samalla työryhmä esitti, että aamu- ja iltapäivätoiminta tulee määrittellä joko päivittäiseksi toiminnaksi tai kerhotoiminnaksi (Seppälä 2016, 12).

Hallituksen esitys aamu- ja iltapäivätoiminnan lakisisällöistä annettiin eduskunnalle joulukuussa 2003. Uudet lainkohdat oli tarkoitus lisätä vuonna 1998 voimaan tulleeseen perusopetuslakiin.

Vuoden 2003 valtiopäivillä lakiehdotus pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta (HE 57/2003) tuli eduskunnan yleiskeskusteluun 27.11.2003. Yleiskeskustelussa kansanedustajat käyttivät yhteensä 48 puheenvuoroa. Esittelypuheenvuoron käytti sivistysvaliokunnan puheenjohtaja. Puheenvuorossaan hän totesi, että lakiehdotus aamu- ja iltapäivätoiminnasta on merkittävä uudistus pienille lapsille ja myös heidän huoltajilleen. Merkittäväksi sen tekee se, että toteutuessaan uudistus kehittäisi kokonaisvaltaisesti lasten kasvu ympäristöä, sillä uudistuksen myötä lapset voisivat ennen ja jälkeen koulupäivän harrastaa, tehdä koulutehtäviä tai levätä tutussa ja turvallisessa ympäristössä tuttujen lasten ja tuttujen ammattitaitoisten aikuisten seurassa. Päätettäessä lasten iltapäivätoiminnasta oli monissa kansanedustajien kannanotoissa myös se näkökohta, että lapsi tarvitsee häntä kuuntelevaa ja lapsen kokemuksista kiinnostunutta aikuista lähelleen. Iltapäivätoiminnan toivottiin vähentävän lasten yksinäistä aikaa ja arvioitiin, että iltapäivätoiminta kehittäisi heidän sosiaalista elämäänsä ja lisäisi harrastamismahdollisuuksia. Päätöstä tehtäessä tiedettiin, että liiallinen yksinolo aiheuttaa lapselle depressiivisyyttä, joka on ollut viime vuosina suomalaislasten keskuudessa edelleen kasvussa.

(Valtiopäivät 2003, 3195-3197.)

Yleiskeskustelussa kiinnitettiin huomiota myös aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kelpoisuusvaatimukseen. Keskustelussa todettiin, että aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi ohjata ammattitaitoinen henkilöstö, jolla olisi koulutus esimerkiksi sosiaali-, kasvatus-, kulttuuri-, liikunta- tai nuorisoalalta. (Valtiopäivät 2003, 3196.)

Keskustelujen jälkeen, vuoden 2003 lopussa, eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen pohjalta säädökset aamu- ja iltapäivätoiminnasta hyväksymällä lain perusopetuslain muuttamisesta. Sen mukaan kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa alkuopetuksen (1. ja 2. lk) oppilaille sekä oppilaille, joille annetaan erityisopetusta. Lakiuudistus tuli voimaan 1.8.2004. (Lahtinen ym. 2005, 216.)

2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan lakiperusta

Koska aamu- ja iltapäivätoiminta on lakisääteistä toimintaa, on tässä opinnäytetyössä tarpeellista tarkastella aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevaa lainsäädäntöä ja sen keskeisiä

periaatteita. Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat lakisäädökset on hyväksytty eduskunnassa 19.12.2003 ja ne on kirjattu perusopetuslain 8 a lukuun. Pykälää on yhteensä kuusi: 48 a §, 48 b§, 48 c §, 48 d §, 48 e § ja 48 f §.

Pykälässä 48 a säädetään aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja perusteet. Seuraavissa pykälissä säädetään, miten ja missä laajuudessa toimintaa tulee järjestää, asiakkailta perittävistä maksuista, toiminnan arvioinnin perusteista sekä henkilöstöltä edellytettävästä koulutuksesta. (Perusopetuslaki 1998/628.)

Säädösten kirjaaminen perusopetuslain yhteyteen, eikä esimerkiksi erilliseksi laiksi, on mielestäni myönteinen asia. Myönteiseksi sen tekee se, että säädösten sijoittuminen osaksi perusopetuslakia korostaa sitä, että koululla ja iltapäivätoiminnalla on sama arvo-perusta ja samat kasvatustavoitteet. Molempia palveluita järjestetään myös samoissa tiloissa.

2.2.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja perusteet

Perusopetuslain 48 a §:ssä säädetään aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisistä tavoitteista. Lainkohdan mukaan toiminnalla on kolme päätavoitetta: kodin kasvatustyön tukeminen, lasten tunne-elämän kehittyminen ja lasten eettinen kasvu. 48 a §:ssä säädetään lisäksi mm. lasten hyvinvoinnin ja tasa-arvoisuuden kehittämistä ja syrjäytymisen ehkäisemisestä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan on lisäksi oltava sellaista, joka antaa lapselle mahdollisuuden virkistyä, levätä ammattitaitoisessa ohjauksessa ja turvallisessa ympäristössä. (Perusopetuslaki 48 a, 1998/628.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on määrännyt, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista päättää opetushallitus. Opetushallitus on kirjannut tavoitteet ja keskeiset sisällöt aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet -asiakirjaan. Toiminnan järjestämisvastuu on kuitenkin kunnilla, jotka laativat opetushallituksen antamien perusteiden pohjalta omat aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmansa. ([www.minedu.fi/aamu- ja iltapaivatoiminta](http://www.minedu.fi/aamu-ja-iltapaivatoiminta).)

Opetushallitus on vuoden 2011 määritellyissä perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa laatinut tavoitteet seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

- Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen
- Eettisen kasvun tukeminen
- Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen

(Opetushallitus 2011, 9-10.)

2.2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan arvopohja ja tehtävä

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu samoihin arvoihin kuin perusopetus. Nämä arvot on määritelty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Näitä arvoja ovat esimerkiksi tasa-arvo, ihmisoikeudet ja monikulttuurisuus. Myös luonto- ja ympäristöasiat sekä yhteisvastuu ja yksilön vapaudet kuuluvat perusopetuksen arvoihin.

(Opetushallitus 2011, 5.)

Opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa edellytetään, että toiminnan on oltava sellaista, joka tukee kotien kasvatustehtävää ja antaa lapsille turvallisen kasvu- ja kehitysympäristön. ”Opetushallituksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen seuraavista näkökulmista:

- Lapsen vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen
- Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- Lapsen koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen
- Varhainen puuttuminen ja sosiaalinen vahvistaminen”

(Opetushallitus 2011, 5.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa on tärkeää, että lapsella on mahdollisuus toimintaan osallistuessaan toteuttaa itseään luovasti. Myös itsestään huolehtimisen taitojen opettelu on etusijalla päivittäisessä toiminnassa. Aamu- ja iltapäivätoimintaa ei pidä ajatella koulun toiminnasta erillisenä palvelumuotona. Sen sijaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee rakentua kasvatustavoitteina koulun kasvatustehtävälle. Näin ollen toiminnan perusteena olevat yleiset kasvatustavoitteet ovat samat kuin perusopetuksessakin. Aamu- ja iltapäivätoiminta eroaa kuitenkin perusopetuksesta siinä, että toimintaan osallistuminen on lapsille vapaaehtoista. (Opetushallitus 2011, 6.)

Salovaaran ja Honkosen (2011) mukaan koululla toteutettavalla kerhotoiminnalla, kuten aamu- ja iltapäivätoiminnalla, on hyvä mahdollisuus innostaa sellaisia oppilaita, jotka eivät koulun oppituntien aikana välttämättä ole kovin aktiivisia. Tätä edesauttaa se, että toiminta toteutetaan tutussa seurassa ja tutussa paikassa. Koulun erilaiset kerhot tarjoavat kuitenkin erilaisen oppimisympäristön kuin oppitunnit, sillä kerhoissa voi turvallisesti tehdä sellaisia asioita ja oppia taitoja, joita päivittäisessä koulutyössä ei ole mahdollista saada. Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että sellaiset oppilaat, joille koulutyö on haasteellista, voisivat kerhoissa kokea onnistumisia. (Salovaara & Honkonen 2011, 174.)

”Kerhotoiminnassa voi lasten yksilölliset kyvyt tulla esiin paremmin, kuin koulutyössä. Kerhot voivat myös tukea jonkin oppiaineen sisältöjen oppimista hieman toisenlaisin menetelmin ja rennommalla otteella.” (Salovaara & Honkonen 2011, 174.)

2.2.3 Toiminnan järjestäminen ja laajuus

Perusopetuslain 48 b §:ssä säädetään aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen periaatteista ja toiminnan laajuudesta. Kunta voi käyttää erilaisia tapoja palvelun järjestämiseksi. Sen lisäksi, että kunta voi itse tuottaa aamu- ja iltapäivätoimintaa, se voi ostaa palvelun ulkopuoliselta taholta. Tällaisten ostopalveluiden tuottajia voivat olla esimerkiksi yksityiset palveluntuottajat. Kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa myös antamalla avustusta ulkopuoliselle tuottajalle. Kaikkia näitä toiminnan järjestämistapoja voi kunta toteuttaa samanaikaisesti. Julkisiin palveluntuottajiin kuuluvat mm. kunnat, kuntayhtymät ja seurakunnat. Yksityisiin palveluntuottajiin lasketaan esimerkiksi järjestöt, yhdistykset, yhtiöt. Silloin kun aamu- ja iltapäivätoiminnan tuottaa joku muu kuin kunta itse, tulee kunnan ja palveluntuottajan välille tulee laatia sopimus. (Opetushallitus 2011, 18)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjän tulee tarjota aamu- ja iltapäivätoimintaa koulun lukuvuoden aikana joko 570 tai 760 tuntia. Toimintaa voidaan järjestää joko aamu- ja iltapäivätoimintana tai sekä aamu- että iltapäivätoimintana. Toimintaa järjestetään keskimäärin kolme tai neljä tuntia päivässä jokaisena arkipäivänä. Päivittäinen toiminta alkaa kello 7.00 ja päättyy kello 17.00. Toimintapäivien aikana aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi järjestää sellaisena ajankohtana, että mahdollisimman hyvin pystyttäisiin välttämään lasten yksinolo. (Opetushallitus 2011, 19.)

Opetushallituksen perusteissa otetaan kantaa myös aamu- ja iltapäivätoiminnan tilakysymyksiin. Niissä mm. edellytetään, että toimintapaikassa on oltava voimassa oleva turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Toimintaa tulisi toteuttaa mieluiten koulun tiloissa. Mikäli koulun tilat eivät ole käytettävissä, tulisi toimintaan käyttää muita soveltuvia lähiympäristön tiloja. Kunnan tulee myös valvoa tilojen ja välineiden toimivuus, turvallisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Koulurakennusten peruskorjauksissa ja uusien koulutilojen rakentamisessa olisi mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Opetushallituksen mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaa tulisi toteuttaa sellaisissa ympäristöissä, jotka antaisivat mahdollisimman hyvin tukea toiminnalle asetettuja tavoitteiden saavuttamisessa. Toimitilojen suunnittelussa on turvallisuuden lisäksi otettava huomioon toiminnan luonne ja tarkoitus. Tilojen tulisi myös mahdollistaa toiminnan monipuolisuus sekä tukea lapsen kiinnostuksen kohteita. (Opetushallitus 2011, 19.)

2.2.4 Toiminnan arviointi

Perusopetuslain 48 c §:ssä määritellään aamu- ja iltapäivätoiminnan arvioinnin toteuttamisesta.

”Aamu- ja iltapäivätoiminnan arvioinnin tarkoituksena on turvata perusopetuslain 48 a §:n mukaisten tavoitteiden toteutuminen. Kunnan tulee arvioida antamansa tai hankkimaansa aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.” (Perusopetuslaki 48 c, 1998/628.)

Kuusisto (2013) toteaa, että aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat laatukriteerit on lisätty perusopetuksen aikaisempaan laatukriteeristöön syksyllä 2012. Näissä esitetään edellytykset, joista tulisi huolehtia, jotta toiminta olisi laadukasta. Niissä erotetaan järjestäjän ja koulun taso rakenteellisesti aiempien laatukorttien kaltaisesti. Aamu- ja iltapäivätoiminta on tiivistetty yhteen laatukorttiin. Laatukriteerit täydentävät opetussuunnitelmaperusteisia laatutavoitteita. Suppeassa lisäosassa on esitetty muiden laatukorttien mukaisesti laadun kuvaus, laatukriteerit kunnalle ja koululle sekä laadun kysymykset. Laadun kysymykset ohjaavat pitkäjänteiseen toiminnan kehittämiseen ja niiden avulla voidaan arvioida, täyttäväkö nykyinen toiminta nämä vaateet. Kysymyksillä ohjataan pohtimaan, miten laatukriteereitä voidaan hyödyntää toiminnan pitkäjänteisessä kehittämisessä jatkossa ja miten arvioinnissa nousseet kehittämiskohteet otetaan huomioon. (Kuusisto 2013, 54.)

Koulun tasolle suunnatuissa laatukriteereissä huomioidaan sisältöä monipuolisesti. Oppilaiden osallistaminen ja huoltajien mukaan ottaminen on otettu esille kerhotarjonnan suunnittelussa. Arviointi täydentää uusien laatukriteereiden toteuttamista koskevia ohjeita ja linkittää sen jatkuvaan toiminnan parantamiseen ottamalla huomioon myös asiakasnäkökulman eli lapsilta tulevan palautteen huomioimisen. (Kuusisto 2013, 54-55.)

2.2.5 Henkilöstö

Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstöstä säädetään yleisluontoisesti perusopetuslain 48 e §:ssä. Tässä lainkohdassa todetaan, että toiminnan järjestäjän on huolehdittava siitä, että toiminnassa on tarpeellinen määrä ammattitaitoista henkilöstöä, joka täyttää valtioneuvoston asetuksessa säädetyt kelpoisuusehdot. (Perusopetuslaki 48 e, 1998/628.)

Valtioneuvoston asetuksessa aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kelpoisuusmääräykset jaotellaan kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa määritellään kelpoisuuteen edellyttävät tutkinnot tutkintotasoittain. Näitä ovat esimerkiksi soveltuvat korkeakoulututkinnot ja ammatilliset tutkinnot. Toisessa osassa luetellaan ne peruskoulun opettajan tutkinnot, jotka tuottavat kelpoisuuden toimia aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana.

(Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 9 a, 1998/986.)

2.2.6 Maksut

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuista määrätään perusopetuslain 48 f §:ssä. Siinä määritellään iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen enimmäismääristä. ”Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu. Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien kuukausimaksujen määrästä. Maksu saa 570 tunnin osalta olla enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa. Maksu voidaan periä jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jona lapsi osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan.” (Perusopetuslaki 1998/628.)

Jos lapsi pystyy osallistumaan aamu- ja iltapäivätoimintaan kuukauden aikana sairauden tai jonkin muun syyn vuoksi enintään 10 päivänä, puolitetaan kuukausimaksu. Jos lapsi

ei sairauden vuoksi pysty osallistumaan kuukauden aikana toimintaan ollenkaan, ei maksua peritä ollenkaan. (1998/628.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen pitää pysyä niin kohtuullisina, etteivät ne rajoitaisi lasten osallistumista toimintaan. Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt, ja huomattavan suuri köyhyysriski on yksinhuoltajaperheillä. Maksujen tulee olla sellaisia, etteivät maksut estä taloudellisesti heikommassa asemassa olevien lasten osallistumista.

3 AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA ESPOOSSA

3.1 Iltapäivätoiminnan toteuttamisen lähtökohdat Espoossa

Tämän tutkimuksen kohdejoukkona on Espoon kaupungin Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerho. Kaupungissa toteutettavaa iltapäivätoimintaa varten on Espoo laatinut erillisen toimintasuunnitelman. Suunnitelma on päivitetty 15.6.2016. Espoon kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa todetaan, että toiminnassa on kolme päätavoitetta. Nämä päätavoitteet ovat pääosin samat, kuin opetushallituksen perusteissa määritellyt tavoitteet:

- Tukea kodin ja koulun kasvatustyötä
- Tukea lapsen tunne-elämän kehitystä
- Tukea lapsen eettistä kasvua

(Espoon kaupunki 2016, 3.)

Espoon toimintasuunnitelman mukaan iltapäivätoiminnassa tuetaan toimintaan osallistuvien hyvinvointia onnellisuutta ja pyritään vähentämään syrjäytymistä ja yhteiskunnallista epätasa-arvoa. (Espoon kaupunki 2016, 3.)

Iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle kasvua ja oppimista edistävää monipuolista ja tarkoituksenmukaista toimintaa. Tarkoituksena on myös vähentää sellaista aikaa, jolloin lapsi on yksin ilman aikuisen läsnäoloa. Lapsen koulupäivän ja iltapäivätoiminnan tulisi muodostaa mielekäs kokonaisuus. Iltapäivätoiminta ei voi myöskään olla poliittisesti sitoutunut eikä muulla tavoin tunnustuksellista. (Espoon kaupunki 2016, 3)

Myös arvojen osalta Espoon iltapäivätoiminta pohjautuu samoihin arvoihin, kuin mihin perusopetuskin pohjautuu. Espoon iltapäivätoiminnassa

- ”lapsi oppii ottamaan toiset huomioon, osoittamaan myötätuntoa ja olemaan kärsivällinen
- lapsen käsitys itsestä vahvistuu ja hän oppii terveen elämäntavan perusteita
- lapsi ottaa vastuuta tekemisistään ja osoittaa kunnioitusta ympäristöönsä ja muita ihmisiä kohtaan
- lapsi oppii hyviä tapoja ja toimii niiden mukaisesti”

(Espoon kaupunki 2016, 3-4.)

Espoon iltapäivätoiminnan arvot ja yleiset tavoitteet konkretisoituvat toimintakulttuurissa. Kulttuuriin muodostumiseen vaikuttaa virallisten arvojen lisäksi myös epäviralliset arvot. Niin ikään asenteet, toimintatavat ja yhteisöön kuuluvien ihmisten käyttäytyminen muokkaavat toimintakulttuuria. Kaikkien yhteisössä toimivien kesken tapahtuva vuorovaikutus onkin ratkaiseva tekijä toimintakulttuurin muodostumisessa. Toimintakulttuurilla on merkittävä vaikutus lapsen viihtymiseen ja turvallisuuteen iltapäivätoiminnassa. Espoon kaupungin linjauksen mukaan iltapäivätoiminnan toimintakulttuurista kerrotaan toimintaan osallistuville lapsille ja heidän perheille. Toimintakulttuuri tehdään myös näkyväksi. Tällöin voidaan turvata kaikkien osapuolten tasavertainen kohtelu. Kaikki iltapäivätoiminnassa työskentelevät ovat vastuussa lasten hyvinvoinnista yhteisössä. Espoon kaupunki toivoo, että iltapäivätoiminta tarjoaisi lapsille ja työntekijöille sellaisen yhteisön, joka olisi turvallinen, ja että kaikki haluaisivat osallistua iltapäivätoimintaan mielellään. Toimintakulttuurin tulisikin olla sellainen, joka voisi edistää keskinäistä dialogia. Dialogia tulisi käydä lasten ja aikuisten välillä sekä aikuisten kesken. Osapuolten päivittäisissä kohtaamisissa tulisi näkyä molemminpuolinen kunnioitus ja ystävällisyys. Espoon kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa edellytetään, että iltapäivätoiminnan toimintakulttuurin olisi oltava sellainen, että se voisi edistää yhteistyötä, yhteisvastuuta ja osallisuutta. Tämä voi toteutua vain silloin, kun kaikki kantavat vastuuta ja ovat tietoisia omasta roolistaan. (Espoon kaupunki 2016, 5-6.)

3.2 Iltapäivätoiminnan sisältö Espoossa

Espoon toimintasuunnitelmassa määritellään myös iltapäivätoiminnan sisällöstä. Sen mukaan toiminnan tulee olla ohjattua, monipuolista ja turvallista. Henkilökunnan tehtävänä on ohjata lapsia ryhmässä toimimiseen mm. leikin ja yhteistoiminnan avulla. Lasta tulee myös rohkaista ja tukea ja pitää huolta koko ryhmän sosiaalisesta hyvinvoinnista. Toiminnan sisällön toteuttaminen on henkilökunnan vastuulla. Henkilökunnan aktiivinen osallistuminen toimintaan ja vastuun tunteminen ovat tärkeitä lähtökohtia. Osallistumisen avulla henkilökunta voi myös havainnoida toimintaympäristön tarkoituksenmukaisuutta. Iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapselle mielenkiintoista ja tarkoituksenmukaista toimintaa siten, että se voi antaa lapselle mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja itsetunnon vahvistamiseen. Iltapäivätoiminnan tulee lisäksi tukea lapsen itseluottamuksen kehittymistä ja auttaa lasta hänen omien vahvuksiensa ja osaamisena löytämisessä ja kehittämisessä. (Espoon kaupunki 2016, 6.)

Iltapäivätoiminta kehittää lasten itsestä huolehtimisen taitoja. Se kehittää myös lasten luovuutta ja antaa mahdollisuuden rentoutumiseen ja esteettisiin koikemuksiin iloisessa ilmapiiirissä. Iltapäivätoiminnassa lapsilla on myös mahdollisuus tehdä koululäksyjä omatoimisesti. (Espoon kaupunki 2016, 6.)

3.3 Iltapäivätoiminnan järjestäminen Espoossa

Kuten aiemmin on todettu, on koulussa ja iltapäivätoiminnassa yhteiset tavoitteet kasvatustyössä. Sisällöissä ja toiminnoissa on sen sijaan eroavaisuuksia. Näistä eroavaisuuksista huolimatta on koulun opettajien ja iltapäivätoiminnan ohjaajien välinen yhteistyö on erittäin tärkeää, jotta päivästä voidaan lapsen näkökulmasta muodostaa koulun ja vapaaajan käsittävä kokonaisuus. Iltapäivätoiminnan sijoittuminen lasten vapaa-aikaan edellyttää sitä, että iltapäivätoiminnan henkilökunnan tulee pyrkiä luomaan jatkuvuutta koulun harjoittamaan toimintakulttuuriin. Espoon toimintasuunnitelmassa todetaankin, että koulun henkilökunnan ja iltapäivätoiminnan henkilökunta tulee sopia yhteisistä toimintaohjeista ja tiedotuksesta. (Espoon kaupunki 2016, 7.)

Espoon Friisilän koulun iltapäivätoiminnan järjestämisessä olen havainnut, että koulun henkilökunnan ja iltapäivätoiminnan henkilökunnan kesken tapahtuvassa yhteistyössä on suuria haasteita. Erityisen haasteen muodostaa koulun tilojen käyttö. Tämä johtuu siitä, että koulun henkilökunnan näkemyksen mukaan mm. koulun luokka- ja opetustilat ovat vain koulun käytössä. Tämän vuoksi iltapäivätoimintaa joudutaan usein järjestämään koulurakennuksen käytävillä tai ulkotiloissa. Näin tapahtuu siitäkin huolimatta, että kaupungin ja iltapäivätoiminnan järjestäjän kesken tehdyssä sopimuksessa kaikkien tilojen tulisi olla iltapäivätoiminnan käytettävissä. Erityisesti musiikkikerholle tilakysymys on ongelmallista, mikäli luokahuoneissa olevia soittimia ei voida käyttää musiikkituokioissa.

Sen sijaan yhteistyö oppilaiden huoltajien kanssa on mutkatonta. He ovat pääosin tyytyväisiä tarjottuun iltapäivätoimintaan, ja kehittämisajatuksia ja toiveita voidaan käsitellä hyvässä hengessä.

Tilojen käyttömahdollisuus on tärkeää myös sen vuoksi, että iltapäivätoiminnassa on huomioitava perusopetuslain määräys lapsen oikeudesta terveelliseen ja turvalliseen kasvu- ja toimintaympäristöön. Jokaisella peruskoululla on oltava laadittuna suunnitelma kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi. Tämän vuoksi turvallisuus, hyvinvointi ja terveys tulee huomioida toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja näihin puuttuminen kuuluu sekä koulun opettajille, että iltapäivätoiminnan ohjaajille.

Espoon kaupunki on perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa linjannut, että iltapäivätoiminnan henkilökunnalla on mahdollisuus tutustua koulun suunnitelmaan. Iltapäivätoiminnan henkilöstön tulee kirjallisesti selvittää eri yksiköiden toteuttamat toimenpiteet ja toimintatavat esille tulleissa kiusaamistapauksissa. (Espoon kaupunki 2016, 9-10.)

3.4 Huvikumpu ry.

Espoon kaupungin linjauksen mukaan sen tehtäviin kuuluu perusopetuksen iltapäivätoiminnan koordinointi. Koordinointitehtäviin kuuluu esimerkiksi iltapäivätoimintapaikan myöntäminen ja yleinen iltapäivätoimintaan liittyvä tiedottaminen. Päivittäisestä tiedottamisesta ja yhteistyöstä lasten vanhempien kanssa vastaa palveluntuottaja. Palveluntuottajina Espoossa toimii kaupungin itsensä lisäksi yksityisiä yrityksiä ja yhdistyksiä.

Espoon Friisilän koulun iltapäivätoimintaa toteuttaa yksityisenä palveluntuottajana Iltapäiväkerhoyhdistys Huvikumpu ry. Huvikumpu ry järjestää pienille koululaisille perusopetuksen iltapäivätoimintaa ja kesäisin sporttisia sekä luovia leirejä. Toiminnan tavoitteena on se, että jokainen lapsi voisi löytää turvallisessa ja ohjatussa aikuisen läsnäolossa mielekästä tekemistä: askartelua, liikuntaa, vapaata leikkiä, ulkoilua sekä erilaisia kokemuksia. Huvikummun iltapäiväkerhoissa huomioidaan lasten erilaiset tarpeet teemakuukausittain. Teemakuukausien pohjalta laaditaan aihepiirittäinen viikko-ohjelma. Huvikummun toimintakokonaisuuteen kuuluu lisäksi kokousten, tiedostustilaisuuksien ja juhlien järjestäminen. Yhdistyksen toiminta perustuu itsekannattavuusperiaatteelle. (www.huvikumpu.fi)

Huvikumpu ry:n perustivat lastentarhanopettaja Henni Keso ja liikunnanohjaaja AMK Merja Kaakinen keväällä 2006. He toimivat myös Huvikummun palveluntuottajina. Yhdistyksen tarkoituksena on pyrkiä tarjoamaan lapsille mielekästä toimintaa sellaisina ajankohtina, jolloin lapset muuten olisivat yksin, esimerkiksi ennen koulupäivän alkua ja koulupäivän päätyttyä. Tavoitteena on myös tukea lasten kotikasvatusta ja edistää lasten sosiaalisia taitoja ja ryhmätyöhalukkuutta. Toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota luovaan toimintaan, leikkiin, liikuntaan ja tätä kautta myönteisiin kokemuksiin.”
(www.huvikumpu.fi)

4 MUSIIKKIKASVATUS AAMU- JA ILPÄIVÄTOIMINNASSA

4.1 Musiikkikasvatuksen tehtävä aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Ruokosen (2009) mukaan musiikkikasvatuksella voidaan luoda lapselle musiikillisia elämyksiä ja myönteisiä oppimiskokemuksia. Musiikkikasvatuksen avulla voidaan myös tukea kotien kasvatustehtävää sekä edistää lapsen kokonaiskehitystä ja oppimisedellytyksiä. Musiikillinen oppimisympäristö kehittää lasta musiikilliseen itseilmaisuuksiin. Itseilmaisua voidaan toteuttaa laulamalla, soittamalla, liikkumalla, tanssimalla, maalamalla tai dramatisoimalla. Musiikillisen ajattelun ja äänellisten viestintätaitojen kehittymisessä on tärkeää se, että lapsi leikkii ja keksii erilaisia asioita musiikin kautta. (Ruokonen 2009, 22-23.)

Helsingin kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa todetaan, että koulun iltapäivätoiminnassa musiikilla on olennainen osa. Musiikin avulla lapset saavat onnistumisen kokemuksia ja siten myös tukea omaan kasvuun ja kehitykseen. Erilaisiin kulttuureihin, esimerkiksi musiikkikulttuureihin, tutustuminen on musiikin avulla antoisaa. (Helsingin kaupunki 2013, 9.)

Musiikkikasvatuksen monipuolinen toimintakenttä antaa paljon mahdollisuuksia iltapäivätoimintaan. Musiikin avulla erilaisten tunteiden kokeminen ja omien tunteiden ilmaiseminen on mahdollista. Hyvän yhteishengen luominen onnistuu erinomaisesti yhdessä soittamalla ja yhdessä laulamalla. Musiikkikasvatus yhdistettynä erilaisiin ilmaisullisiin toimintoihin antaa toiminnalle mielekästä sisältöä. Iltapäivätoiminnan musiikkikerhoissa on lapsilla mahdollisuus tutustua erilaisiin soittimiin ja niillä soittamiseen. Muita musiikkikasvatuksen toteutustapoja ovat luonnollisesti yhteislaulut, laululeikit, tanssit ja lorut.

4.2 Musiikkikasvatus Friisilän koulun iltapäivätoiminnassa

Espoon kaupungin toimintasuunnitelman mukaan iltapäivätoimintaan kuuluu seuraavat sisällölliset kokonaisuudet:

- ”Eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus
- Leikki ja vuorovaikutus
- Liikunta ja ulkoilu

- Musiikillinen, kuvallinen, kielellinen ja kehollinen ilmaisu
- Kulttuuri ja perinteet
- Käden taidot ja askartelu
- Ruokailu ja lepo
- Mediataidot”

(Espoon kaupunki 2016, 6.)

Friisilän koulun iltapäivätoiminta käsittää lukuvuotena 2018-2019 viisi erilaista kerhoa. Kerhot toimivat tiistain ja torstain välisenä aikana. Tiistaisin toiminaan osallistuvat lapset ovat jakautuneet kahteen eri kerhoon. Osa ryhmästä on liikuntakerhossa ja osa ryhmästä musiikkikerhossa. Keskiviikkoisin on pelikerho ja kokkikerho. Torstaisin kokoontuvat askartelukerho ja kokkikerho. Lapset ovat itse valinneet ohjaajien tekemästä listasta 2-3 kerhoa, joihin haluavat osallistua. Listalle on valikoitunut vaihtoehtoja ohjaajien omien vahvuuksien mukaisesti.

Musiikkikerhossa toteutetaan usean eri sisällöllisen kokonaisuuden teemoja. Ensisijaisina sisältöalueina ovat musiikillisen ja kehollisen ilmaisun sisällöt. Myös eettisen kasvun ja yhdenvertaisuuden, leikin ja vuorovaikutuksen sekä kulttuurin ja perinteiden sisällöt ovat vahvasti toiminnassa mukana.

Friisilän musiikkikerhossa toiminnallisia kokonaisuuksia toteutetaan laululla, lauleleikeillä, rytmin lukemisella, kehorytmiikalla ja tekemällä liikeimprovisaatiota musiikkiin. Soittimista iltapäiväkerholla on käytettävissä ainoastaan piano, joten soittoharjoituksia ei kerhossa voida pitää.

Kehorytmiikassa kehoa käytetään kehoa rytmisoittimena. Rytmia voidaan tuottaa esimerkiksi napsuttamalla, taputtamalla tai tömistelemällä. Liikeimprovisaatiossa lapset voivat esimerkiksi liikkua ja tanssia kuulemansa musiikin mukaan.

5 LAPSEN EETTINEN KASVU JA TUNNE-ELÄMÄN KEHITTYMINEN

5.1 Musiikkikasvatus lapsen eettisessä kasvussa

Kasvaminen eettiseen ajatteluun ja myötätuntoisuuteen on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja yleensä perusopetuksen tärkeimpiä periaatteita. Koska perusopetuksen koulupäivien ja iltapäivätoiminnan kerhojen tulisi muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, on iltapäivätoiminnassa noudatettava opetussuunnitelman perusteiden periaatteita myös eettisessä kasvatuksessa.

Koulun tulee ohjata oppilaita näkemään ja ymmärtämään asioita myös toisen näkökulmasta. Oppilaiden tulisi ymmärtää omien kokemustensa lisäksi myös toisen tunteita. Näiden tunteiden ymmärtäminen kehittyy koulun opetusryhmissä tapahtuvassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan sivistykseen kuuluu taito käyttäytyä eettisesti ja kyky osoittaa myötätuntoa. Myös hyvän puolustaminen on sivistystaito. Sivistykseen kuuluu myös kyky asettua toisen ihmisen asemaan ja taito ratkaista asioita eettisen harkinnan tuloksena. Eettisyyden näkökulma ohjaa pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistynyt ihminen pyrkii toiminaan oikein sekä arvostamaan itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15-16.)

Halinen, Hotulainen, Kauppinen, Nilivaara, Raami ja Vainikainen (2016) toteavat, että eettisellä ajattelulla tarkoitetaan myös pohdintoja siitä, mikä on oikein tai väärin. Eettiseen ajatteluun liittyy olennaisesti eettisten valintojen tekeminen. Se tarkoittaa kykyä pohtia, millaisia vaihtoehtoja tilanteessa on tai mitä seurauksia omalla toiminnalla voisi olla. Myös kysymys siitä, mitä pidämme tärkeänä ja mitä arvostamme kuuluu eettiseen ajatteluun. (Halinen ym. 2016, 26.)

”Eettinen toiminta edellyttää kykyä ajatella ja ratkaista, mikä olisi oikea toimintatapa tilanteessa. Viime kädessä eettisen toiminnan kannalta olennaista ovat tahto ja sinnikkyys toimia oikein mahdollisista esteistä huolimatta.” (Halinen ym. 2016, 26-27.)

Kasvatustoiminnan katsotaan olevan kokonaisvaltaisesti eettistä toimintaa, sillä yhteisön jäsenenä lapset oppivat eettistä ajattelua ilman, että eettisyyttä heille erikseen opetettaisiin. Tällöin kasvattajan persoona ja lapsen ja kasvattajan välinen kasvatussuhde muodostavat merkittävän tekijän eettisessä kasvussa. Näin ollen lapsen eettinen ymmärrys ja toimintakyky voivat kehittyä ja kasvaa. (www.minedu.fi/miina_ville-ja_kulttuurin_arvostus)

Ruokonen (2009) toteaa, että musiikkikasvatuksen, kuten iltapäivätoiminnan musiikki-kerhojen, myötä kehittyvät lapsen esteettiset taidot ja kyky tehdä esteettisiä valintoja. Lapsi oppii kuuntelun ja havainnoinnin avulla tekemään esteettisiä arviointeja sekä esteettisiä valintoja. Lisäksi musiikki ja musiikkikasvatus muokkaavat lapsen näkemyksiä siitä, mikä on kaunista tai hyvää. Tämän vuoksi musiikin kuuntelu ja erilaiset konsertit edistävät myös lapsen eettistä kehitystä. Lisäksi lasten sosiaaliset taidot kehittyvät musiikkitoiminnassa. Esimerkiksi yhteislaulut, musiikkiliikunta, orkesterileikit ja toisen musiikkiesityksen kuuntelu kehittävät lapsen sosiaalista viestintää ja vuorovaikutustaitoja. (Ruokonen 2009, 27-28.)

Tässä opinnäytetyössä selvitetään Espoon kaupungin iltapäivätoiminnan keskeisten tavoitteiden toteutumista. Näitä keskeisiä tavoitteita ovat lapsen eettisen kasvun, tunne-elämän ja kodin kasvatustehtävän tukeminen. Eettisen kasvun tukemisessa toimintaan osallistuvia lapsia pyritään kasvattamaan siten, että lapsi oppisi hyviä tapoja, osoittamaan kunnioitusta muita ihmisiä kohtaan, osoittamaan myötätuntoa ja ottamaan toiset huomioon. Eettisen kasvun keskeiseksi tavoitteeksi on tässä opinnäytetyössä nostettu erilaisuuden hyväksyminen. Esteettisten taitojen kehittyminen lisää myös lapsen eettistä kasvua. Tällöin lapsi oppii mm. erottamaan hyvän pahasta ja siten kehittämään avoimuutta, suvaitsevaisuutta sekä näkemään asioita toisen näkökulmasta.

Musiikkikasvatuksella erilaisuuden hyväksymistä voidaan merkittävästi tukea. Parhaiten tämän voi havaita siitä, että musiikkikasvatuksen avulla voidaan tasoittaa oppilaiden taustoja ja niistä johtuvia lasten välisiä eroja. Musiikista saadut kokemukset kehittävät lasten ajatteluprosesseja ja antavat tunnekokemuksia. (Ruokonen 2009, 22.)

5.2 Musiikkikasvatus lapsen tunne-elämän edistymisessä

Iltapäivätoiminnan musiikkikasvatus on erinomainen keino kehittää lapsen tunne-elämää, sillä lapsen tunne-elämä kehittyy parhaiten silloin, kun hänellä on mahdollisuus ilmaista itseään. Tunnetaidot opitaankin juuri itseilmaisun kautta. (Heimonen & Kinnunen 2014, 11-12.)

Tunne-elämän kehittämisessä tärkeää on myös luottamuksen ilmapiirin luominen iltapäiväryhmässä. Pitääkseen mielen avoimena oppimiselle lapsi tarvitsee hyväksyvää ja rohkeasevaa ilmapiiriä. Hyvässä ilmapiirissä jokaisella on hyväksyty ja turvallinen olo. Kyse on ennen kaikkea olemisesta ja toisen kohtaamisesta. (Halinen ym. 2016, 309.)

Rantalan (2006) näkemyksen mukaan iltapäivätoiminnan musiikkikasvatuksessa pyritään siihen, että lapset voisivat musiikin kautta tuoda erilaisia tunteitaan esiin. Iltapäivätoiminta poikkeaa koulun toiminnasta siinä, että koulun pirtaan ei aina sovi liian avoimesti ja riehakkaasti omia tunteitaan ilmaisevat oppilaat. Esimerkiksi negatiiviset tunteet joutuvat koulussa aina selityksenalaisiksi. Koska negatiivisia tunteita ilmaisevan oppilaan toiminta joutuu selityksenalaiseksi, on luonnollista, että oppilas oppii välttämään negatiivisia ilmauksia. Myös ilon kokeminen on tilannesidonnaista ja toimintaympäristö määrittelee raamit, joiden sisällä iloa voi ilmaista. (Rantala 2006, 15-17.)

Tämän vuoksi iltapäivätoiminnan musiikkituokioiden tulisi mielestäni olla sellaisia, jotka muodostavat lapsen näkökulmasta sellaisen toimintaympäristön, jossa lapset voivat ilmaista ja säädellä erilaisia tunteita monipuolisesti.

Tämän opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena on selvittää edistääkö perusopetuksen iltapäivätoiminnan musiikkikasvatus lapsen tunne-elämän kehittymistä. Selvityksessä pääpaino on monipuolisen tunnesäätelyn, turvallisuuden tuntemisella ryhmän jäsenenä ja ryhmässä toimimisen kehittämisessä. Näiden seikkojen taustalla on lapsen tunnekokemusten pohtiminen, joka on merkittäviä asia lapsen tunne-elämän kehittämisessä. Tunnekokemusten pohtimisessa lapsen tulisi tunnistaa miten tunteet syntyvät ja oppia miten tunteita voi säätää. Näihin pääkohtiin myös iltapäivätoiminnan musiikkikasvatuksessa tulee kiinnittää huomiota.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen lähestymistapa ja kohderyhmä

Tämä opinnäytetutkimus on toteutettu tapaustutkimuksena, sillä tutkittavana on yhden iltapäivätoiminnan musiikkikerhon lapset.

Aaltolan ja Vallin (2001) mukaan tapaustutkimusta ei voida pitää varsinaisesti menetelmänä, vaan lähestymistapana, näkökulmana todellisuuden tutkimiseen. Sen vahvuutena pidetään kokonaisvaltaisuutta. Tapaustutkimukselle on ominaista se, että siinä tutkija osallistuu tutkimusprosessiin itse varsin vahvasti. Tapaustutkimukselle on tyypillistä myös se, että yksittäisestä tapauksesta saadaan aikaan yksityiskohtaista ja tarkkaa tietoa. Näin ollen aineistonkeruuta voidaan tapaustutkimuksessa tehdä monella eri tavalla. Tapaustutkimukselle ei ole tarkkaa määritelmää. Tämän vuoksi tapaustutkimusta voidaan pitää käsitteenä moninaisena. Pääasia on kuitenkin se, että tutkimusaineisto muodostaa selkeän tapauksen. Tapaustutkimus ei myöskään rajoita menetelmävalintoja. Menetelminä voidaan tapaustutkimuksessa käyttää sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia menetelmiä. Tapaustutkimus ei näin ollen ole sama kuin kvalitatiivinen tutkimus. (Aaltola & Valli 2001 I, 159-63.)

Tapaustutkimuksessa tapaus voi olla esimerkiksi yksilö, ryhmä, perhe, yhteisö, organisaatio, tapahtuma, tapahtumasarja, prosessi, fyysinen yksikkö tai tilanne. Käsitettiin tapaus miksi tahansa edellä mainituista, on se rajattava muusta maailmasta ja kerrottava käytetyt tapauksen valintakriteerit. Jos tapaus on yksilö, on perusteltava, miksi juuri hän. Jos tapaus on ryhmä, on kerrottava, miten ryhmään kuuluvat ovat identifioitavissa. (Aaltola & Valli 2001 I, 162.)

Tässä tutkimuksessa tapauksen muodostaa Espoon kaupungin Friisilän peruskoulun iltapäivätoiminnan musiikkikerho (2018-2019) ja siihen kuuluvat oppilaat ja heidän huoltajansa. Musiikkikerhossa on yhteensä kymmenen Friisilän koulun oppilasta, joiden huoltajat ovat ilmoittaneet lapsensa koulun iltapäivätoimintaan. Iltapäivätoimintaan ilmoitetut lapset ovat puolestaan itse valinneet, mihin tarjolla oleviin kerhoihin he haluavat osallistua. Lapset vastasivat kysymyksiin kerhotunnin aikana. Itse toimin musiikkikerhon ohjaajana, joten oma osallisuuteni tapaustutkimuksen piirteiden mukaisesti toteutui luontevasti.

6.2 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tutkimusongelma on perustunut yleiseen keskusteluun siitä, saavutetaanko perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa toimintasuunnitelmissa määritellyt tavoitteet. Onko toiminnan laatu sellaista, että siinä otetaan huomioon toiminnan tavoitteellisuus, vai onko aamu- ja iltapäivätoiminta ainoastaan suunnittelematonta ajanviettoa? Epäily suunnittelematomasta ajanvietosta saa tukea siltä, että varsin usein huoltajien puheessa aamu- ja iltapäivätoiminnasta käytetään termiä aamu- ja iltapäivähoito. Käytännössä kuntien tarjoama toiminta on hyvin heterogeenistä. Joissain kunnissa toiminta on hyvin suunniteltua, hyvin organisoitua ja ammattitaitoisen henkilöstön toteuttamaa. Joissain kunnissa toiminta voi puolestaan olla suunnittelematonta ajanviettoa, jota esimerkiksi koulunkäynninohjaajat vain valvovat.

Tämän vuoksi tutkimusongelmiksi muodostui se, saavutetaanko iltapäivätoiminnassa sille asetettuja tavoitteita. Tästä johdetut tarkennetut tutkimusongelmat koskevat Espoon kaupungin asettamien iltapäivätoiminnan päätavoitteiden toteutumista. 1. Lapsen eettisen kasvun tukeminen: Edistääkö iltapäivätoiminta lapsen eettistä kasvua? 2. Lapsen tunne-elämän kehittyminen: Edistääkö iltapäivätoiminta lapsen tunne-elämän kehitystä? 3. Kodin kasvatustyön tukeminen. Edistääkö iltapäivätoiminta kodin kasvatustyötä? Tutkimusongelmia pyritään selvittämään tutkimalla Espoon Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerhoon osallistuvien lasten ja heidän huoltajiensa näkemyksiä.

6.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tämä tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. ”Laadullista tutkimusta voidaan pitää terminä, jolla toimijat jäsentävät ihmistieteellisen tutkimuksen kenttää. Laadullinen tutkimus on termi, jolla viitataan sekalaiseen joukkoon teoriaperinteitä, tutkimusotteita ja analyysitapoja” (Alasuutari 2018).

”Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa monella eri menetelmällä. Näissä menetelmissä yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat” (koppa.jyu.fi).

”Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, että kerättyä tutkimusaineistoa tarkastellaan havaintoina yhdestä ainoasta tai muutamasta tutkimuksen kohteeksi valitusta tapauksesta. Laadullisessa tutkimuksessa on siis aina tapaustutkimuksen piirteitä” (Alasuutari 2018).

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tulee kerätä sellaisilla menetelmillä, joiden avulla tutkija pääsee mahdollisimman lähelle tutkimuksen kohdetta. Tutkijan ensisijaisena tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on tavoittaa tutkittavien henkilöiden näkökulma, heidän näkemyksensä tutkittavana olevasta asiasta. Tyypillisenä aineiston keruun menetelmänä voidaan pitää havainnointia, mutta myös muulla tavalla saatua tietoa arjen tapahtumista voidaan käyttää aineistona. Tärkeää on, että tutkittavana olevaan asiaan voidaan perehtyä tarkkaan. Tutkimusaineistoa tulee käsitellä kokonaisvaltaisesti jäsentäen sellaiset teemat, jotka ovat tutkimuksen kannalta merkityksellisiä. (Aaltola & Valli 2001 II, 68.)

Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin kohdejoukolta eli Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerhon lapsilta ja heidän huoltajiltaan. Suullisen luvan tutkimuksen tekemistä varten myönsi Friisilän koulun rehtori 22.11.2018 ja kirjallisen luvan myönsi Huvikumpu ry:n palveluntuottaja Merja Kaakinen. Lasten kysely toteutettiin 23.11.2018 ohjatusti musiikkikerhon aikana. Kyselyä tehtäessä lapset istuivat toisistaan erillään. Aluksi luettiin paperilla olevat kysymykset ääneen vuorotellen. Tämän jälkeen luin vielä itse kaikki kysymykset ääneen ja kirjoitin taululle mallin siitä, miten kysymyksiin vastataan. Tässä yhteydessä selvitin lapsille myös sen, että jos ei osaa sanoa kyllä tai ei, niin ristin voi laittaa myös vastausvaihtoehtojen väliin.

Lasten kyselylomake käsitti yhteensä kahdeksan kysymystä. Seitsemään vastattiin kyllä, ei tai en osaa sanoa -vastauksella ja yhteen valitsemalla väitettä kuvaava hymiö. Huoltajille kysely lähetettiin 23.11.2018 Google Forms -kyselynä. Tällä menetelmällä vastaukset palautuvat anonymieinä. Vastausaikaa oli yksi viikko. Huoltajien lomakkeessa oli kaksi kysymystä, joihin vastattiin avovastauksilla.

Tämän tutkimuksen kohdejoukko koostuu 1. ja 2. -luokkalaisista lapsista. Tämän vuoksi on kysymysten laadinnassa tärkeänä seikkana ollut ottaa huomioon vastaajien ikä. Eettinen kasvu ja tunne-elämä ovat pienille lapsille käsitteinä varsin abstrakteja. Näitä käsit-

teitä on kyselyssä olevissa kysymyksissä pyritty muokkaamaan ja pelkistämään sellaisiksi, että ne olisivat lapsille ymmärrettäviä mutta toisivat esiin lasten aitoja ajatuksia ja tunteita. (Liite 2.)

6.4 Tutkimusaineiston analyysi

Aineiston laadullisena analyysimenetelmänä on käytetty teemoitettujen tavoitteiden saavuttamisanalyysiä. ”Laadullinen analyysi on järkeilyä, joka perustuu muulle kuin vain muuttujien välisille määrällisille suhteille” (Alasuutari 2018). Laadullisen analyysin keskiössä ovat tutkittavien henkilöiden ajatukset, tunteet, kokemukset ja näkemykset tutkittavana olevaan asiaan vaikuttavista tekijöistä.

Teemoitettujen tavoitteiden saavuttamisanalyysissä selvitetään, miten ennalta päätetyt teemoittaiset tavoitteet on saavutettu tutkittavana olevassa kohdejoukossa. Tavoitteet on määritelty Espoon kaupungin laatimassa iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa, jossa iltapäivätoiminnan tavoitteet muodostavat mainitut teemat. Analyysin jälkeen myös tulokset esitetään teemoittain. Teemoja on yhteensä kolme. Ne ovat lapsen eettisen kasvun kehittyminen, lapsen tunne-elämän kehittyminen ja kodin kasvatustyön tukeminen.

Tavoitteiden saavuttamista on tutkittu kyselyllä, joka on tehty sekä lapsille että heidän huoltajilleen. Lomakkeissa kysymykset on esitetty teemoittain siten, että lasten kyselyssä on neljä eettisen kasvun ja tunne-elämän kehittymisen teemaan liittyvää kysymystä. Kodin kasvatustyön tukemisen teemaan liittyvät kysymykset esitettiin puolestaan lasten huoltajille. Tähän teemaan liittyviä kysymyksiä oli kaksi. (Liite 1.)

Kyselyyn osallistui kymmenen lasta ja kymmenen lapsen huoltajaa. Koska lasten kysely toteutettiin musiikkikerhon aikana, saatiin kaikilta kymmeneltä lapselta myös vastaus. Sen sijaan vain kolmen lapsen huoltaja vastasi kyselyyn.

7 TULOKSET

Ensimmäisen teeman tavoitteeseen liittyvä tutkimusongelma oli se, edistääkö perusope- tuksen iltapäivätoiminta lapsen eettistä kasvua. Tätä selvitettiin neljällä kysymyksellä, jotka olivat muokattu pienille lapsille ymmärrettäviksi. Kysymykset olivat: 1. Onko si- nulla kavereita musiikkikerhossa? 2. Kiusataanko sinua musiikkikerhossa? 3. Kiusaatko sinä muita lapsia musiikkikerhossa? 4. Onko sinusta mukavaa laulaa ja leikkiä muiden kanssa musiikkikerhossa? Kaikissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat kyllä/ei/en osaa sanoa. Kyselylomakkeessa kysymykset olivat numeroitu siten, että teeman 1. ja tee- man 2. kysymyksiä ei oltu laitettu teemoittaiseen järjestykseen.

Kysymykset esitettiin kymmenelle lapselle, jotka kaikki myös vastasivat. Lapset vastasi- vat kysymyksiin seuraavasti:

ONKO SINULLA KAVEREITA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä	Ei	En osaa sanoa
9	0	1

KIUSATAANKO SINUA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä	Ei	En osaa sanoa
0	10	0

KIUSAATKO SINÄ MUITA LAPSIA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä	Ei	En osaa sanoa
0	10	0

ONKO SINUSTA MUKAVAA LAULAA JA LEIKKIÄ MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä	Ei	En osaa sanoa
8	1	1

Toisen teeman tavoitteeseen liittyvä tutkimusongelma oli se, edistääkö perusopetuksen iltapäivätoiminta lapsen tunne-elämän kehittymistä. Tätä selvitettiin myös neljällä lapsille ymmärrettäväksi tehdyllä kysymyksellä. Ne olivat: 1. Tuletko mielelläsi musiikkikerhoon? 2. Oletko oppinut musiikkikerhossa uusia asioita? 3. Onko sinulla hauskaa musiikkikerhossa? 4. Millainen olo sinulla on, kun leikitään ja lauletaan? Kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat kyllä/ei/en osaa sanoa. Neljännessä kysymyksessä lasten tuli valita kolmesta ”hymiöstä” parhaiten omaa oloa kuvaava vaihtoehto. Hymiöiden merkitykset olivat:

☺ = minulla on hyvä olo

☹ = en tiedä

☹ = minulla on huono olo

Kysymykset esitettiin kymmenelle lapselle. Lapset vastasivat kysymyksiin seuraavasti:

TULETKO MIELELLÄSI MUSIIKKIKERHOON?

Kyllä	En	En osaa sanoa
10	0	0

OLETKO OPPINUT MUSIIKKIKERHOSSA UUSIA ASIOITA?

Kyllä	En	En osaa sanoa
9	1	0

ONKO SINULLA HAUSKAA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä	Ei	En osaa sanoa
9	0	1

MILLAINEN OLO SINULLA ON, KUN LEIKITÄÄN JA LAULETAAN?

☺	☹	☹
8	2	0

Kolmannen teeman tavoitteeseen liittyvä tutkimusongelma oli se, tukeeko perusopetuksen iltapäivätoiminta kodin kasvatustyötä. Tätä selvitettiin kahdella lasten huoltajille osoitetulla kysymyksellä, johon vastattiin avovastauksella. Kysymykset olivat: 1. Miten haluaisin musiikkikerhotoiminnan kehittyvän? 2. Mikä on tärkein tavoite, jonka toivon toteutuvan lapseni musiikkikerhotoiminnassa?

Kysymykset esitettiin kymmenelle huoltajalle, joista kolme vastasi kysymyksiin seuraavasti:

MITEN HALUAISIN MUSIIKKIKERHOTOIMINNAN KEHITTYVÄN?

- ”Voisi olla mahdollisuuksien mukaan erilaisia soitinkokeiluita”
- ”Toivoisin lapsille myös esiintymismahdollisuuksia ja esiintymiskokemusta”
- ”Erilaisiin musiikin lajeihin ja soittimiin tutustumista”

MIKÄ ON TÄRKEIN TAVOITE, JONKA TOIVON TOTEUTUVAN LAPSENI MUSIIKKIKERHOTOIMINNASSA?

- ”Innostuksen sytyttäminen musiikin harrastamista kohtaan”
- ”Oman ilmaisutaidon kehittyminen”
- ”Saada koulupäivän jälkeen mielekästä toimintaa”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Lasten vastausten perusteella voidaan yleisesti todeta, että heidän saamat kokemukset Friisilän musiikkikerhosta ovat sellaisia, että kerhotoiminta tukee aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteiden saavuttamista. Tämän johtopäätöksen voi tehdä sillä perusteella, että 8 lasta kymmenestä kokee kerhon mukavaksi paikaksi tulla. Vain kaksi vastaajaa on vastauksissaan kokenut yleensä negatiivisia tuntemuksia. Näiden kahden lapsen kohdalla voidaan olettaa, että nimenomaan musiikkiharrastus ei heille ole mieluisin kiinnostuksen kohde. Näidenkin lasten kohdalla on kuitenkin todettava, että heidän vastauksissa ei kuitenkaan kaikki ole ei-vastauksia. Pelkästään negatiivisia vastauksia oli yhdellä vastaajalla kaksi kpl ja lisäksi yksi en osaa sanoa-vastaus. Lisäksi yhdellä vastaajalla oli neljä ”en osaa sanoa” -vastausta.

Teemoittain analysoituna eettisen kasvun edistämiseen liittyvissä kysymyksissä kaksi vastaajaa oli valinnut vastausvaihtoehdoksi ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon. Vain yksi vastaus oli negatiivinen. ”En osaa sanoa” -vaihtoehdot oli valittu siten seuraavissa kysymyksissä: ”Onko sinulla kavereita musiikkikerhossa?” ja ”Onko sinulla mukavaa laulaa ja leikkiä musiikkikerhossa?”. Yksi kielteinen vastaus oli valittu kysymykseen ”Onko sinusta mukavaa laulaa ja leikkiä musiikkikerhossa?”. Myönteisiä vastauksia sen sijaan tuli huomattavasti enemmän. Kysymykseen ”Onko sinulla kavereita musiikkikerhossa?” tuli yhdeksän kappaletta, ”Kiusataanko sinua musiikkikerhossa?” 10 kappaletta, ”Kiusaatko sinä muita musiikkikerhossa?” 10 kappaletta ja ”Onko sinusta mukavaa laulaa ja leikkiä musiikkikerhossa?” 8 kappaletta. Vastaukset osoittavat sen, että Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerho on tukenut siihen osallistuneiden lasten eettistä kasvua.

Toiseen teemaan, tunne-elämän kehittymiseen, liittyviin kysymyksiin lapset antoivat myös pääosin myönteisiä vastauksia. Myönteisten vastausten lisäksi annettiin 3 en osaa sanoa vastausta ja 1 negatiivinen vastaus. Negatiivinen vastaus annettiin kysymykseen ”Oletko oppinut musiikkikerhossa uusia asioita?”. ”En osaa sanoa” -vastauksia annettiin kysymyksiin ”Onko sinulla hauskaa musiikkikerhossa?” ja ”Millainen olo sinulla on, kun leikitään ja lauletaan?”. Myönteisiä vastauksia annettiin myös tässä teemassa selkeästi enemmän, kuin kielteisiä. Kysymykseen ”Tuletko mielelläsi musiikkikerhoon?” 10 kappaletta, ”Oletko oppinut musiikkikerhossa uusia asioita?” yhdeksän kappaletta, ”Onko sinulla hauskaa musiikkikerhossa?” yhdeksän kappaletta, ”Millainen olo sinulla on, kun

leikitään ja lauletaan?” kahdeksan kappaletta. Näin ollen tähän teemaan liittyvät vastaukset näyttäisivät osoittavan sen, että Friisilän koulun musiikkikerho on edistänyt siihen osallistuneiden lasten tunne-elämän kehittymistä.

Kolmatta teemaa, kodin kasvatustyön tukemista, selvitettiin lasten huoltajille suunnatulla kyselyllä. Kyselyyn vastanneiden huoltajien vastauksista voidaan tulkita, että he ovat kiinnostuneita lapsiensa musiikkiharrastuksen kehittymisestä ja siitä, että koulupäivän jälkeinen toiminta on laadukasta. Pelkästään ”oleilu” koulupäivän jälkeisessä kerhossa ei vastausten perusteella ole sellaista, jota vanhemmat toivovat. Näin ollen aihekohtaisten ohjattujen kerhojen, kuten musiikkikerhon, toiminta on sen tyyppistä toimintaa, joka tukee kodin kasvatustyötä. Ilmaisun kehittäminen tukee myös lapsen tunne-elämän kehittymistä ja siten luonnollisesti myös kodin kasvatustyötä.

Tämän tutkimuksen perusteella tapaus Friisilän koulun iltapäivätoiminnan musiikkikerho tarjoaa siihen osallistuville lapsille ja heidän perheille sellaista palvelua, jota perusopetuslaissa, opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa ja Espoon kaupungin iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa tavoitellaan. Lapset kokevat tässä tapauksessa selkeästi sen, että toiminta on edistänyt heidän eettistä kasvuaan ja tukenut heidän tunne-elämänsä kehittymistä. Myös lasten huoltajat ovat kommentissaan tuoneet esiin sen, että iltapäivätoiminnan musiikkikerho tukee heidän tekemäänsä kasvatustyötä. Huomion arvoista huoltajien näkemyksissä oli se, että tärkeäksi seikaksi nostettiin esille musiikkikerhon rooli lasten harrastustoiminnan kehittäjänä. Tässä tapauksessa voidaankin todeta, että Huvikumpu ry:n palvelumalli, jossa lapset saavat valita erilaisista harrastuskerhoista ne, joihin he iltapäivätoiminnassa osallistuvat, on varsin onnistunut. Kunnan järjestämässä iltapäivätoiminnassa on yleensä tarjolla vain yhdenlaista toimintaa ilman valinnan mahdollisuutta. Olisikin suotavaa, että Huvikummun palvelumalli laajenisi Espoossa useampiin kouluihin.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. PS-kustannus. Jyväskylä.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-kustannus. Jyväskylä.

Alasuutari, Pertti 2018. Mitä on laadullinen tutkimus? PowerPoint. Luettu 26.11.2018. www.edu.oulu.fi/tohtorikoulutus/jarjestettava_opetus/alasuutari/mita_laadullinen_tutkimus-on.pdf

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986

Espoon kaupunki 2016. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma.

Halinen, Irmeli & Hotulainen, Risto & Kauppinen, Eija & Nilivaara, Päivi & Raami, Asta & Vainikainen, Mari-Pauliina 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. PS-kustannus. Jyväskylä.

Heimonen, Minna & Kinnunen, Maija 2014. 5-vuotiaan lapsen tunne-elämän tukeminen päivähoitossa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Helsingin kaupunki 2013. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma.

koppa.jyu.fi/avoimet. Tulostettu 27.11.2018

Kuusisto, Riikka 2013. Laatu perusopetuksessa. PS-kustannus. Jyväskylä.

Lahtinen, Matti & Lankinen, Timo & Penttilä, Antero & Sulonen, Arto 2005. Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Opetushallitus 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Perusopetuslaki 1998/ 628

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96

Rantala, Taina 2006. Oppimisen iloa etsimässä. PS-kustannus. Jyväskylä

Ruokonen, Inkeri 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Yliopistopaino. Helsinki.

Salovaara, Reija & Honkonen, Tiina 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. PS-kustannus. Jyväskylä.

Seppälä Kaija-Liisa 2016: Iltapäiväkerhosta lakisääteiseksi iltapäivätoiminnaksi. Opin- näytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko.

Valtiopäivät 2003. Pöytäkirjat 4, istunnot 101-117. Eduskunta Helsinki.

www.huvikumpu.fi. Tulostettu 27.9.2018.

www.minedu.fi/aamu- ja iltapaivatoiminta. Tulostettu 27.9.2018.

www.minedu.fi/miina_ville_ja_kulttuurin_arvostus. Tulostettu 22.10.2018.

LIITTEET

Liite 1.

Kysely lasten huoltajille

Kokemuksia
iltapäivätoiminnan
musiikkikasvatuksesta

*Pakollinen

Miten haluaisin
musiikkikerhotoiminnan
kehittyvän? *

Oma vastauksesi

Mikä on tärkein tavoite, jonka
toivon toteutuvan lapseni
musiikkikerhotoiminnassa? *

Oma vastauksesi

LÄHETÄ

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin
kautta.

Liite 2.**Kysely musiikkikerhon lapsille**

1. TULETKO MIELELLÄSI MUSIIKKIKERHOON?

Kyllä ____ En ____

2. OLETKO OPPINUT MUSIIKKIKERHOSSA UUSIA ASIOITA?

Kyllä ____ En ____

3. ONKO SINULLA HAUSKAA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä ____ Ei ____

4. ONKO SINULLA KAVEREITA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä ____ Ei ____

5. KIUUSAANKO SINUA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä ____ Ei ____

6. KIUUSAATKO SINÄ MUITA LAPSIA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä ____ Ei ____

7. ONKO SINUSTA MUKAVAA LAULAA JA LEIKKIÄ MUIDEN KANSSA MUSIIKKIKERHOSSA?

Kyllä ____ Ei ____

8. MILLAINEN OLO SINULLA SILLOIN, KUN LEIKITÄÄN JA LAULETAAN?

